

4. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 327[(477):(73+470+571)]

Коротков Дмитро Сергійович

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри філософії та політології

Харківського національного економічного університету і. С. Кузнеця

пр. Науки, 9-А, Харків, Україна

Україна у геостратегіях США та Росії: проблеми суб'єктності

У статті розглядаються проблеми міжнародних відносин, що пов'язані з розпадом СРСР та зміною ролі основних акторів світової політики. Відзначається, що саме міжнародна політична суб'єктність держави вимагає не тільки присутності на міжнародній арені, а й практичних можливостей для здійснення впливу на інших об'єктів міжнародних відносин. Проаналізовано основні принципи геостратегії США та Росії по відношенню до України в контексті основних теоретичних геополітичних концепцій та впровадження їх на практиці. Зазначається, що географічний фактор продовжує бути головним спонукальним мотивом у питаннях глобального панування між провідними країнами світу. Зроблено висновок, що анархізм міжнародних відносин призводить до нестабільності геостратегії США, метою якою є глобальна гегемонія та впровадження демократії. У ході реорганізації Близького і Середнього Сходу та перетворення його в єдиний простір дружній до США був втрачений пильний інтерес США щодо України. Збіг обставин, які склалися в світовій політиці на той момент, сформували нову геостратегію США, а також особистісний фактор авторитарного керівника Росії – все це вплинуло на подальшу роль України у геостратегіях США та Росії та її суб'єктність.

Ця стаття має на меті оцінити ступінь впливу геостратегії США та Росії на суб'єктність України у міжнародних відносинах. Зазначається, що Україна знаходиться в зоні геополітичних інтересів двох наддержав: США з її зовнішньополітичною концепцією «гегемонії» та глобального панування та Росії, в якій владні угруповання історично трактують свою державу як таку, що виконує «цивілізаційну» місію. Країни, що мають вагомий геополітичний теоретичний концепти свого світового та регіонального впливу та значний потенціал (економічний, військовий, інформаційний) для практичного здійснення цих геостратегій на території України. Для якісного дослідження нами було використано такі методи як: системний, діалектичний, прогнозування, історико-логічний.

Ключові слова: суб'єктність, національні інтереси, геостратегія, баланс сил, Heartland, Rimland, євразійство, стратегія національної безпеки.

Вступ. Простір міжнародних відносин завжди еволюціонує і іноді набуває ознак анархічності. У зв'язку з цим, провідні гравці на міжнародній арені намагалися і намагаються стабілізувати і систематизувати міжнародну систему. Умови міжнародної системи формують можливості для зовнішньополітичної діяльності та формування геостратегії держави в контексті статусу суб'єкту або об'єкту. Міжнародна політична суб'єктність вимагає не тільки присутності на міжнародній арені, а й практичних можливостей для здійснення впливу на інших об'єктів міжнародних відносин. Підкреслимо, що «присутність» – це природний статус будь-якої держави в контексті рамок міжнародного права і є найнижчим рівнем суб'єктності, який переходить нерідко в об'єктність. Тільки «значний зовнішньополітичний вплив» – свідчення повноцінної здатності держави мати статус суб'єктності в міжнародних відносинах.

Особливість, перш за все, геополітичного становища України в тому, що вона є об'єктом активної діяльності геостратегій наддержав США і Росії по відношенню до себе в той час, коли формується нова матриця міжнародних відносин «холодна війна 2.0». Нажаль, відбувається геостратегічна блокада нашої країни, що обмежує діапазон використання інструментарію зовнішньої політики України з метою надбання статусу «суб'єкту» у міжнародних відносинах. Геополітична багатовекторність зовнішньої політики України вже у минулому і наша держава має чітку атлантичну геостратегію діяльності у світовому просторі. Але необхідно проаналізувати які ж ризики цієї зовнішньополітичної стратегії для нашої країни?

Мета та завдання даного дослідження є аналіз впливу геостратегії США та Росії на суб'єктність України у міжнародних відносинах.

Методи дослідження. Ключовими методами статті стали історико-логічний, структурно-функціональний і діалектичний (для осмислення сутності геостратегії України, США, Росії під час постановки задач, їх розв'язання та підготовки висновків). Застосування історико-логічного

методу дає змогу виявити особливості еволюції геостратегій США та Росії по відношенню до України.

Результати. Зовнішньополітичні стратегії США та Росії по відношенню до України мають як теоретичну, так і практичну складову. Боротьба за територію – це боротьба за владу, а в контексті міжнародних відносин боротьба за домінування на глобальному рівні. Влада над простором була головним імперативом політики російської імперії та американців ще до появи США на політичній карті світу. Східна Європа – це ключовий регіон з точки зору світового панування, як для американської геостратегії, так і для російської протягом кінця ХХ - поч. ХХІ ст. Однією з характеристик сучасної системи міжнародних відносин, що зараз склалася, є нова якість США як вершини (фінансово-економічної, науково-технічної, військової) ієрархії держав за допомогою одного з об'єктивних показників і по всій їх сукупності. Цей статус обумовлювався активним зовнішньополітичним курсом США з періоду закінчення «холодної війни» з наміром розширення та посилення світової спільноти демократичних країн з ринковою економікою. Як підкреслює американський політик Г. Кіссінджер «вже втретє упродовж двадцятого століття Америка проголосила намір встановити новий світовий порядок шляхом застосування своїх внутрішніх цінностей до світу зовнішнього» [2, с. 784].

Зовнішньополітична стратегія США – це геостратегія в широкому сенсі. Вона ґрунтується на англосаксонських геополітичних концепціях, Х. Макіндера та Н. Спайкмена. Однією із найбільших заслуг Х. Макіндера є сформульована ним теорія Хартленду (від англ. heartland – «серцевинна земля»). Геополітик вважає, що Східна Європа має ключове значення в геополітичній матриці панування і є зручним плацдармом для атаки як у західному, так і в східному напрямках для створення глобальної імперії. Необхідно зазначити, що дослідник бачив великий геополітичний потенціал України в контексті протистояння з геополітичним концептом Євразії і знайшов у своїй геополітичній концепції місце і Україні. У 1920 р.,

перебуваючи у Франції Х. Маккіндер пише доповідну записку британському уряду про ситуацію в Південній Росії. У ній він обґрунтовує необхідність створення маріонеткових держав по периметру Росії. Серед цих держав (мова про Білорусію, Дагестан (що включає весь Північний Кавказ), Грузію, Вірменію, Азербайджан) - і «незалежна» Україна [4, с. 24]. Серед цього списку країн, які входили до складу СРСР, після його розпаду тільки на території Білорусі не було військового конфлікту. Решта території в кінці ХХ початку ХХІ ст. виявилися в центрі боротьби за вплив над Хартлендом.

Для розуміння та аналізу сучасного геостратегічного середовища, яке впливає на Україну, необхідно розглянути ще одну класичну геополітичну концепцію Н. Спайкмена, який вважав, що для досягнення світової гегемонії необхідний контроль не стільки над Хартлендом, скільки над «береговими зонами» (Rimland). «Берегові зони» - це не тільки місце зіткнення суші з морем, але і точки дотику різних типів державності, політико-конфесійної орієнтації або території, які можна порівняно легко взяти під контроль, оточити ними потенційного ворога. Саме «Rimland» являє собою ключ до світового панування, бо від нього надходять впливові імпульси до простору, який зветься «Heartland» [14, р. 87]. Що стосується України, згідно з поглядами Н. Спайкмена, вона також відноситься до країн «берегової зони», а «берегова зона» є не самостійним гравцем. «Берегова зона» - слабка ланка, що відчуває дуальний політичний вплив - одночасно з Заходу і зі Сходу. Після розпаду СРСР наша територія відчуває величезний геополітичний вплив з боку геостратегії Росії та США. Таким чином, теоретичною складовою геостратегії США щодо України є геополітичні концепти Heartland/Rimland. З позицій сучасної геополітики можна говорити про те, що хто контролює Україну, той має вплив на Східну Європу.

Події кінця ХХ ст., а саме розпад СРСР, призвели до того, що концепція Хартленду нібито стала неактуальною, оскільки Росія більше не домінувала над ним в достатній мірі. Зовнішня політика США перестала бути в класичному розумінні зовнішньою політикою держави (нехай навіть

наддержави), а перетворилась у політику глобальних впливів на розвиток всієї системи міжнародних відносин і світової політики. Практична складова стратегії США до України – це не залишати без дипломатичної (в останній час – військовою) уваги нашу країну як перспективного геополітичного партнера в Східній Європі. Американські дипломати, політичні експерти-міжнародники підкреслюють, що з моменту, коли Україна відновила свою незалежність у 1991 р., вона була хорошим партнером для США з питань, що мають важливе значення для національної безпеки США. На той час головне питання для геостратегії США стосувалося долі ядерної зброї України, яку вона отримала у спадок після розпаду Радянського Союзу. На початку 1990-х XX ст. наша держава відмовилася від ядерного арсеналу (176 міжконтинентальних балістичних ракет (МБР) та 44 стратегічних бомбардувальників, а також 1900 стратегічних ядерних боєголовок) [6]. Ракети розроблені та побудовані для удару по США. В грудні 1994 р. Києву довелося підписати Будапештський меморандум. Цей документ дав гарантії безпеки в обмін на відмову від ядерної зброї. Гарантами меморандуму виступають США, Велика Британія та Росія. Проблема контролю над зброєю масового знищення вважалась пріоритетною для Вашингтону, починаючи з років Холодної війни і по сьогоднішній день. Це пояснювалось з воєнної точки зору тим, що контроль над зброєю давав можливість упередити небезпеку і захистити США. На нашу думку, Будапештський меморандум був взаємовигідним і для безпеки США і України. Стосовно стратегії США в цьому питанні, то вона було жорсткою. Перший візит у незалежну Україну американського президента Біла Клінтона став показовою демонстрацією тиску і загрози повної ізоляції. Його літак приземлився в Києві в січні 1994 р., але Клінтон навіть не залишив територію аеропорту. На летовище для переговорів довелося їхати українському президенту Л. Кравчуку [6].

Стратегічний курс Україні стояв перед вибором - увійти в клуб нових держав і за підтримки заходу будувати демократію, або замкнутися із ядерними ракетами, які навіть не здатні контролювати, і перетворитися на

ізолювану від світу країну. Тому в контексті національних інтересів держави не було сенсу чіплятися за ядерну зброю. Сполучені Штати домоглися свого, убезпечивши себе від ядерних ударів з території України, але приділяли більше уваги Україні, ніж будь-якій іншій пострадянській державі (крім Росії) після розпаду Радянського Союзу.

Почалася «епоха оптимізму» після холодної війни між США та Росією і це позначилося на Україні. Відносини між Україною та США після 2002 р. колишній заступник держсекретаря США С. Пайфер у своїй праці «Орел і тризуб: відносини США - України в бурхливі часи» охарактеризував як «смутні часи» [13, р. 112]. Мова йдеться саме про відносини США і України. Час, коли Україна для США вийшла з орбіти їх впливу в контексті стратегії Росії по відношенню до України. Прийшовши до влади президент Дж. Буш-мол. у 2002 р, як реаліст, став будувати зовнішню політику на розвиток зв'язків з такими великими державами, як Китай і Росія, і на невторчання в процес стабілізації життя в слаборозвинених державах. «Стратегія національної безпеки» США 2002 р. відзначала деякі позитивні зміни, що відбувалися в Росії та була їй дана обіцянка допомоги до вступу у WTO. Росія отримала статус союзника в боротьбі з тероризмом. Теза, що «США та Росія вже не є стратегічними противниками» [15, р. 26] вплинула на те, що США на той час дистанціюється від України, що б не образити Росію. При цьому в СНБ жодного разу не згадується Україна (тільки держави колишнього СРСР). Корегування взаємин з Україною відбувалося на той час через призму конструювання стосунків США з РФ.

Зовнішньополітична стратегія України на той час формувалася на основі Закону України 2003 р. «Про основи національної безпеки України». Створювалася організаційно-правова матриця об'єктів національної безпеки України. Необхідно зазначити, що у цьому законі основним напрямом державної політики з питань національної безпеки було «поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації» [3]. Відношення з Росією відбувається в контексті

домовленостей щодо тимчасового розташування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України.

У «Стратегії національної безпеки України» 2007 р. вже більш детально сформовані пріоритети зовнішньополітичної діяльності: приєднання України до європейської та євроатлантичної систем безпеки; формування умов для вступу України до НАТО; розвиток українсько-російського партнерства на основі прагматизму та відкритості, взаємовигідної кооперації та співпраці як ключових умов забезпечення національної та регіональної безпеки; розширення активної взаємодії зі США і Канадою, країнами-членами Європейського Союзу, іншими країнами Європи та країнами – регіональними лідерами [7]. На нашу думку, на той час багатовекторність зовнішньої політики України давала змогу діяти їй в контексті статусу суб'єкту в регіональному просторі міждержавних відносин. Росія часів Б. Єльцина була безпечна для США, а перші роки президентства В. Путіна проходили в вирішенні їм внутрішніх проблем щодо збереження Росії як єдиної держави (1 і 2 російсько-чеченські війни) і для України поки ще не було часу. Стратегія добросусідства і економічної взаємодії влаштувала всіх. Україна не рухалася так швидко, як би хотілося Вашингтону, але щодо ключових зовнішньополітичних стратегій Київ дуже відповідав на американські бажання.

Сучасною теоретичною основою зовнішньополітичної стратегії США, яка успішно практично втілюється в життя з часів президентства Б. Клінтона, стала концепція «узгодженої безпеки» [12, р.2-4]. Американські політики усвідомлювали, що Україна межує з багатьма державами Центральної та Східної Європи і всі вони протистоять порівнянним викликам демократизації, адаптації до світової економіки та інституційним реформам. Особливий рефрен було зроблено на проєкті «політики геополітичного плюралізму», як частини більш широкої євразійської стратегії. У цій схемі посилення суверенної України, на думку американської сторони, стало вкрай важливим компонентом. Ідеологом концепції геополітичного плюралізму є

З. Бжезинський, який у 1994 р. в своїй роботі «Передчасне партнерство» писав: «...імперські інстинкти Росії все ще сильні і навіть посилюються. Основною метою реалістичної і довгострокової великої стратегії має бути утвердження геополітичного плюралізму в рамках колишнього СРСР» [10]. «Помаранчева революція» в Україні 2004 р. повністю відповідала американським бажанням щодо впровадження своїх національних інтересів. Розповсюдження демократії сьогодні є основною складовою зовнішньополітичної стратегії «м'якої сили» США.

Подальший збіг обставин, які склалися в світовій політиці на той момент, сформували нову геостратегію США, а також особистісний фактор авторитарного керівника Росії – все це вплинуло на подальшу роль України у геостратегіях США та Росії та її суб'єктність. Зазначимо, що широкомасштабність американської стратегії «просування демократії» на Схід та військове посилення Росії і формування нею нової геополітичної концепції «євразійства» та «руського миру» створили умови неможливості суб'єктності України у міжнародних відносинах.

Американська стратегія «Новий шлях вперед», що пов'язана з подіями в Іраку (2007-2008 рр.) дозволила президенту США Дж. Бушу та його команді перетворити цю країну на одного з головних стратегічних союзників США у найважливішому з погляду національних інтересів США районі Близького і Середнього Сходу – у самому центрі транспортних та енерготранзитних артерій, на перехресті Арабського світу, Туреччини, Ізраїлю та Іраку. Пріоритетом для США став напрям національної безпеки, пов'язаний з глобальним економічним зростанням. Всі ці події плюс знаходження при владі прозахідного президента В. Ющенко відвернуло увагу США щодо України і потім цими геополітичними обставинами скористалася Росія.

Дж. Буш-мол. намагався контролювати за допомогою доктрини «глобальної демократизації» світовий розвиток, вважаючи можливим нав'язати критерії і цінності американського способу життя іншим країнам,

проте об'єктивні процеси цивілізаційного розвитку мали суперечливі наслідки та клубок геополітичних протиріч, які виникли в цьому регіоні, в тому числі з Російською федерацією. У «Стратегії національної безпеки» США 2006 р. Вашингтон вже висловив вельми скептичне відношення до розвитку демократії в РФ [16, р. 26]. З цього часу почалося загострення відношень між США та Росією, що мали вплив на ситуацію в Україні.

Рубежем початку нового курсу Росії стала відома промова Путіна у Мюнхені в 2007 році, у якій він звинуватив Захід і блок НАТО у руйнуванні духу Гельсінкі (1975 р.), що призвело до кризи міжнародного права і системи європейської безпеки. Руйнування Югославії, Іраку, просування військової інфраструктури НАТО на Схід, плани розміщення американської системи ПРО на східних флангах НАТО та невиконання НАТО Договору про Звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ) було розцінено Москвою як ігнорування колективним заходом інтересів Росії у Європі і на пострадянському просторі [1, с. 161]. Почалася геостратегічна боротьба за Хартленд. Причина конфлікту на Сході України – це недопущення появи військ НАТО на кордоні з Росією. Головною метою геостратегії РФ є оформлення на просторі колишнього СРСР власної регіональної підсистеми міжнародних відносин. Для цього використовується, по перше, політико-економічний інструментарій: створення Організації договору про колективну безпеку, Шанхайської організації співробітництва, Євразійського економічного союзу, Євразійського банку розвитку. По друге, ціннісно-культурний інструментарій: доктрини євразійства та «руського миру». Якщо перший інструментарій не актуальний для нашої країни, то другий активно використовується проти України у формі «інформаційної війни».

Росія послідовно реалізує «Концепцію зовнішньої політики РФ» 2016 р. Основними пріоритетами зовнішньої політики РФ є відстоювання національних пріоритетів; захист прав й інтересів співвітчизників, які проживають за кордоном; зміцнення позицій руської мови і культури; зміцнення позицій російських ЗМІ; використання інструментів «м'якої сили»

у вирішенні зовнішньополітичних завдань; розвиток усього різноманіття політичних, економічних, культурних і духовних зв'язків з Україною на основі взаємоповаги, вибудовуванні партнерських відносин при дотриманні своїх національних інтересів. Зазначимо, що геополітичний самоаналіз Росії стосовно її ролі в міжнародних відносинах відповідає статусу США в цьому питанні: «... з огляду на особливу відповідальність обох держав за глобальну стратегічну стабільність і стан міжнародної безпеки в цілому» [8].

В сучасній Росії геополітична концепція євразійства з її модифікаційним концептом «руського миру» є головною державною ідеологією. Україна займала и займає і буде займати особливе місце у цьому проекті Росії. Зокрема остання використовувала усі доступні їй засоби для того, щоб Україна через політичне еліту того часу відмовилася від європейської інтеграції та взяла курс на приєднання до євразійського проекту. Важливість України для цього проекту зумовлюється багатьма чинниками, серед яких можна виділити: територію, населення, стратегічне розташування держави. У контексті останніх подій на Сході України можна констатувати, що за нинішніх обставин у найближчому майбутньому виключається можливість приєднання України до цього інтеграційного об'єднання. Проте це не означає, що не буде спроб продовжити реалізацію цього проекту навіть без участі Української держави. На думку З. Бжезинського без України Росія може залишатися імперією, але імперією «азіатської». З усіх викликів, з якими стикається незалежна Україна, її відносини з Російською Федерацією є найбільш важливим, як для власного майбутнього, так і для майбутнього Центральної та Східної Європи

США є головним стратегічним партнером України і, який з успіхом реалізують свої національні інтереси в Україні - контроль над зброєю масового знищення, будівництва демократичної України з ринковою економікою та формування буферу з Росією з метою недопущення відродження нової наддержави на пострадянському просторі. За розвиток демократії «відповідають» різноманітні неурядові організації, фонди, за

економічний розвиток – МВФ, за протипагу Росії – військова допомога. Уряд США за потужними вказівками Конгресу продовжує вкладати значні суми на допомогу в проведенні післяреволюційних політичних та економічних реформ в Україні. Починаючи з 2014 р. США надали понад 2,8 мільярда доларів допомоги та 3 мільярди доларів гарантії, щоб допомогти Україні посилити свої військові можливості та здійснити ключові реформи [9]. За роки конфлікту на Сході України американська допомога з безпеки відіграла істотну роль у створенні краще підготовлених, краще оснащених українських військових. Необхідно підкреслити, що при будіванні та формуванні своєї геостратегії Україні необхідно враховувати такі факти, що питання України та загалом стан країни не привертають великої уваги у Вашингтоні. Сьогодні у політиці США інші основні міжнародні проблеми – від Північної Кореї до Ірану, Сирії, Венесуели - які залишають мало місця для постійної уваги до України. Головний економічний та геополітичний виклик для США зараз – це Китай. 24 липня 2020 р. держсекретарь М. Помпео заявив про те, що «убезпечити наші свободи від Китайською комуністичної партії є завданням нашого часу і Америка має досконалі можливості очолили цей рух» [5]. Те, що відбувається в Україні, не було забуто чи принижено, але воно все частіше трактується як інша міжнародна справа. Дипломатія США послідовно та наполегливо підтримували суверенітет та територіальну цілісність України та засуджували Росію, в той час як існує невимовне визнання, що анексія Криму не буде скасована найближчим часом та що ситуація на Донбасі - це заморожений конфлікт. Ніяких серйозних позитивних змін у Східній Україні не передбачається і від Росії серйозно не очікують змінити там свою політику. Колишній Президент США Б. Обама припустив, що захист України проти Росії не є основною проблемою національної безпеки США – і навіть якщо у США були інтереси в Україні, у Росії було більше. Це означає, що Москва завжди буде готова зробити більше, ніж Вашингтон, щоб зберегти Україну в межах своєї сфери впливу: «...справа в тому, що Україна, яка є країною, що не входить до НАТО, стане

вразливою до військового панування Росії незалежно від того, що ми робимо» [11].

Висновки. Умови міжнародної системи формують можливості для зовнішньополітичної діяльності та формування геостратегії. Треба визнати, що існує проблема суб'єктності України в міжнародних відносинах. У сучасній міжнародній системі критерії політичної суб'єктності ідентичні атрибутам держави: територія, населення, визнання і, звичайно, здатність реалізовувати зовнішню політику за допомогою різного інструментарію (військова сила, економічний вплив, публічна дипломатія та ін.). Україна знаходиться в зоні геополітичних інтересів двох наддержав: США з її зовнішньополітичною концепцією «гегемонії» та глобального панування та Росії, в якій владні угруповання історично трактують свою державу як таку, що виконує «цивілізаторську» місію. Країни, що мають вагомий геополітичний теоретичний вплив свого світового та регіонального впливу. В Україні бракує ефективного інструментарію проведення оперативної зовнішньої політики. Необхідно займатися розробкою своєї регіональної незалежної геополітичної стратегії. Стратегія національної безпеки України повинна будуватися на тій основі що історично США і Росія переслідували та переслідують в нашій країні свої національні інтереси (геополітичні, економічні, безпекові) в контексті прояву багаторівневої допомоги. Для політичної, економічної стабільності та отримання статусу суб'єкту в міжнародних відносинах пріоритетом мають стати саме наші національні інтереси та їх захист.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грубов В. М. Норманський формат у лещатах великої політики: хто і чого прагне? *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2020. Т. 3. Вип. 1. С. 156-169
2. Кіссинджер Г. Дипломатія / пер. з англ. М. Гоцацюка, В. Горбатька. Київ : КМ-БУКС, 2018. 864с.

3. Закон України Про основи національної безпеки України прийнятий 19 черв. 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
4. Карпилєня Н. В. Геополітика: боротьба за пространство и могутство в Евразии. *Вестник Военной Академии Республики Беларусь*. 2013. № 3. С. 23-29. URL: http://varb.mil.by/nauka/vestnik/PDF/Vestnik_3-2013.pdf
5. Помпео М: «Якщо вільний світ не змінить комуністичний Китай, то Китай змінить нас». URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/Pompeo-kytaj/5516138.html>
6. П'ять причин відмови України від ядерної зброї. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29316398.html>
7. «Стратегія національної безпеки України». 12 лют. 2007 р. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/104.html>
8. Указ Президента Российской Федерации «Об утверждении Концепции внешней политики Российской Федерации». 30.11.2016 г. URL : <http://base.garant.ru/71552062/>
9. Bouchet N. The United States' Policy on Ukraine: From Crisis to Normal. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/>
10. Brzezinski Z. The Premature Partnership. *Foreign Affairs*, March/April 1994. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1994-03-01/premature-partnership>
11. Friedman U. America Hasn't Always Supported Ukraine Like This. *The Atlantic*, november 2019. URL: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/11/how-vital-us-military-aid-ukraine/602407/>
12. National Security Strategy of Engagement and Enlargement. Washington, DC. 1994. 29 p. URL: <https://nssarchive.us/wp-content/uploads/2020/04/1994.pdf>
13. Pifer S. *The Eagle and the Trident: U.S. - Ukraine Relations in Turbulent Times*. Brookings Institution Press, 2017. 366 p.

14. Spykman N. America's Strategy in World Politics – The United States and the Balance of Power/ N.Y.: Transaction Publishers, 1942. 500 p.

15. The National Security Strategy of the United States of America. September 2002. Washington, DC. 2002. 32 p. URL: <https://georgewbushwhitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>

16. The National Security Strategy USA 2006/ URL: <https://georgewbushwhitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/>

REFERENCES:

1. Hrubov V. M. (2020) Normanskyi format u leshchatakh velykoi polityky: khto i choho prahne? [The Norman format in the grip of big politics: who and what seeks?]. *Filosofiiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*. vol. 3. Issue 1. P. 156-169 [in Ukrainian].

2. Kissyndzher H. (2018). *Dyplomatiya*. [Diplomacy]. Kyiv : KM-BUKS [in Ukrainian].

3. *Zakon Ukrainy Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy pryiniaty 19 cherv. 2003 roku*. [Law of Ukraine On Fundamentals of National Security of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> [in Ukrainian].

4. Karpilenya N. V. (2013) *Geopolitika: borba za prostranstvo i mogushchestvo v Evrazii*. [Geopolitics: the struggle for space and power in Eurasia]. *Vestnik Voennoy Akademii Respubliki Belarus*. № 3. P. 23-29. URL: http://varb.mil.by/nauka/vestnik/PDF/Vestnik_3-2013.pdf [in Russian].

5. Pompeo M: (2020) «Iakshcho vilnyi svit ne zminyt komunistychnyi Kytai, to Kytai zminyt nas». [If a great world does not change communist China, then China will change us]. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/Pompeo-kytaj/5516138.html> [in Ukrainian].

6. *Piat prychyn vidmovy Ukrainy vid yadernoi zbroi*. (2018). [Five reasons for bringing Ukraine to nuclear weapons.]. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29316398.html> [in Ukrainian].

7. «Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy». 12 liut. 2007 r. [Strategy of the National Security of Ukraine]. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/104.html> [in Ukrainian].

8. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 30.11.2016 g. №640 «Ob utverzhdenii Konceptii vneshnej politiki Rossijskoj Federacii» [Decree of the President of the Russian Federation dated November 30, 2016 No. 640 «On approval of the Foreign Policy Concept of the Russian Federation»]. URL : <http://base.garant.ru/71552062/> [in Russian].

9. Bouchet N. (2006). The United States' Policy on Ukraine: From Crisis to Normal. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/>

10. Brzezinski Z. (1994). The Premature Partnership. *Foreign Affairs*, March/April 1994. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1994-03-01/premature-partnership>

11. Friedman U. (2019). America Hasn't Always Supported Ukraine Like This. *The Atlantic*, november 2019. URL: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/11/how-vital-us-military-aid-ukraine/602407/>

12 National Security Strategy of Engagement and Enlargement. Washington, DC. 1994. URL: <https://nssarchive.us/wp-content/uploads/2020/04/1994.pdf>

13. Pifer S. (2017). *The Eagle and the Trident: U.S. - Ukraine Relations in Turbulent Times*. Brookings Institution Press, 2017. 366 p.

14. Spykman N. (1942). *America's Strategy in World Politics – The United States and the Balance of Power*/ N.Y.: Transaction Publishers, 1942. 500 p.

15. *The National Security Strategy of the United States of America*. September 2002. Washington, DC. 2002. 32 p. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>

16. *The National Security Strategy USA 2006*/ URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/>

Korotkov Dmytro Serhiyovych

PhD in political science, Associate Professor

at the Department of Philosophy and Political Science
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
prosp. Nauky, 9A, Kharkiv, Ukraine

Ukraine in the geostrategies of the USA and Russia: problems of subjectivity

The article deals the problems of international relations related to the collapse of the USSR and the changing role of major actors in world politics. It is noted that the international political subjectivity of the state requires not only a presence in the international arena, but also practical opportunities to influence other objects of international relations. The basic principles of geostrategy of the USA and Russia in relation to Ukraine in the context of the basic theoretical geopolitical concepts and their introduction in practice are analyzed. It is noted that the geographical factor continues to be the main motivation for global domination among the world's leading countries. It is concluded that the anarchism of international relations leads to the instability of US geostrategy, which aims at global hegemony and the introduction of democracy. During the reorganization of the Middle East and its transformation into a single US-friendly space, the US's keen interest in Ukraine was lost. The coincidence of the circumstances in world politics at that time formed a new US geostrategy, as well as the personal factor of the authoritarian leader of Russia - all this influenced the further role of Ukraine in the geostrategies of the US and Russia and its subjectivity.

This article aims to assess the degree of influence of the geostrategy of the United States and Russia on the subjectivity of Ukraine in international relations. It is noted that Ukraine is in the zone of geopolitical interests of two superpowers: the United States with its foreign policy concept of "hegemony" and global domination and Russia, in which power groups have historically interpreted their state as fulfilling a "civilizational" mission. Countries that have significant geopolitical theoretical concepts of their global and regional influence and significant potential (economic, military, information) for the practical implementation of these geostrategies in Ukraine. For qualitative research we used such methods as: systemic, dialectical, forecasting, historical and logical.

Key words: subjectivity, national interests, geostrategy, balance of power, Heartland, Rimland, Eurasianism, national security strategy.